

24.4.2012

Kaupunginhallitus

Kaupunkisuunnitteluviraston lausunto Kumpulan kartanon alueen suojeluesityksestä

HEL 2011-005347 T 10 03 10

ELY-keskus on 22.3.2012 pyytänyt Helsingin kaupungilta lausuntoa suojeluesityksestä Kumpulan kartanon alueen suojelemiseksi sekä Museoviraston lausunnosta suojelumääräyksiksi.

Hallintokeskus pyytää kaupunkisuunnitteluvirastolta 23.4.2012 mennessä lausuntoa ehdotuksesta (/suojeluesityksestä sekä lausunnosta suojelumääräyksiksi).

Suojeluesitys

Suojeluesityksessä ehdotetaan Kumpulan kartanon aluetta suojeltavaksi siten, että kasvitieteellisen puutarhan alueen lisäksi suojeltavaan kokonaisuuteen liittyisivät myös Nylanderinpuisto (Nylanderin niitty) ja siirtolapuutarha-alueeseen rajautuva vihervyöhyke, jolle entisen satamaradan pohja sijoittuu. Suojeluesityksen tavoitteena on suojella Kumpulan kartanon alueen kulttuurihistoriallisia arvoja ja turvata kasvitieteellisen puutarhan toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa.

Suojeluesityksen tekijät katsovat, että kaavasuojelun puuttuessa Kumpulan kartanoon liittyvän aluekokonaisuuden ainoa suojelukeino olisi suojelu lailla rakennusperinnön suojelemisesta. Suojeluesitystä perustellaan kohteen valtakunnallisella merkityksellä rakennushistorian ja -taiteen, erityisten ympäristöarvojen, siihen liittyvien tapahtumien kannalta sekä kaavoitustilanteen vuoksi.

Museoviraston lausunto

Museoviraston lausunnossaan 16.3.2012 esittämän näkemyksen mukaan suojeluesityksen kohteena olevan aluekokonaisuuden suojelu voidaan turvata maankäyttö- ja rakennuslain säännösten ja määräysten nojalla, mutta se esittää päätöksen yhteydessä kuitenkin

24.4.2012

selvitettäväksi, onko kohteen suojelemiseksi erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Koska itse Kumpulan kartano on asemakaavalla suojeltu, sen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen voi katsoa olevan nykytilanteessa riittävän turvattu ottaen huomioon kohteelle soveltuvan käyttötarkoituksen, Jos alueen asemakaavan muutos tulee jostain syystä vireille, on siinä samalla kuitenkin syytä ajanmukaistaa suojelumerkintöjen määräyssidältö etenkin sr-2-merkinnän osalta ja poistaa siitä mahdollisuus rakennuksen purkuun pakottavasta syystä.

Asemakaava ja rakennusten suojelutilanne

Lainsäädännön perusteella rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Suojeluesityksen kohde sijaitsee asemakaava-alueella. Kumpulan kartano ja siihen liittyvät rakennukset on suojeltu asemakaavalla nro 9010 (vahvistunut YM 30.10.1987). Kartanon päärakennus on suojeltu asemakaavamerkinnällä sr-1, suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen tai sen sisätilojen kulttuurihistoriallista arvoa tai rakennustaiteellista tyyliä. Päärakennukseen liittyvät neljä kartanon sivurakennusta on suojeltu samalla asemakaavalla merkinnällä sr-2, suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa purkaa ilman rakennuslautakunnan lupaa. Rakennuslautakunta voi myöntää luvan purkamiseen vain, mikäli siihen on pakottava syy.

Asemakaavassa Kumpulan kartanon ympäristö on osoitettu puistoalueeksi merkinnällä VPO, kasvitieteellisen puutarhan puistoalue, joka pääasiassa on yleisessä käytössä oleva ja ympäristön asukkaita palveleva erityispuisto. Alue saadaan aidata enintään 1,8 m korkealla läpinäkyvällä aidalla, jonka on oltava taiteellisesti käsitelty. Alueella on huoltoajo sallittu.

Nylanderin puiston alue on merkitty asemakaavassa puistoalueeksi merkinnällä VP. Puiston pohjoisreunaan on osoitettu Pietari Kalmin kadun kautta kulkeva joukkoliikenneyhteys. Nylanderin puiston alueelle on lisäksi varattu mahdollisuus maanalaisen kadun rakentamiseen merkinnällä mal.

Suojeluesitykseen on sisällytetty myös entisen satamaradan alue, joka on ollut asemakaavoittamatonta aluetta.

24.4.2012

Suojeluesityksen kohteena oleva alue rajautuu etelässä Vallilan siirtolapuutarhaan, jonka kulttuurihistoriallisten ja puutarhataiteellisten arvojen säilyminen on turvattu 14.12.2011 hyväksytyssä asemakaavassa (nro 11990).

Joukkoliikennekadun hyväksytyt asemakaava

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 14.12.2011 joukkoliikenteen rakentamisen mahdollistavan asemakaavan ja asemakaavan muutoksen nro 11978. Joukkoliikennekatu kulkee Vallilanlaakson halki Hämeentielle Mäkelänkadulle entisen satamaradan paikalla ja johdetaan Mäkelänrinteen uintikeskuksen koillispuolisessa rinteessä tunnelin kautta Mäkelänkadulle.

Joukkoliikennekadun kaavalla poistetaan voimassa oleva asemakaavan (nro 8930, vahv. 16.7.1985) varaus joukkoliikennekadulle Kumpulanmäeltä Kumpulanlaakson puistoalueen halki Isonniitynkadulle. Lisäksi mahdollistetaan kevyen liikenteen yhteys Jyrängöntieltä Kumpulan kampukselle ja kevyen liikenteen silta Kumpulan kampukselta Kustaa Vaasan tien itäpuolelle.

Joukkoliikennekatu mahdollistaa raitiovaunuyhteyden rakentamisen Kalasataman ja Pasilan välille. Alkuvaiheessa joukkoliikennekatu tulee nopeuttamaan nykyisiä linja-autoreittejä, erityisesti eri oppilaitoksia yhdistävää tiedelinjaa. Joukkoliikennekatu uusine pysäkkeineen parantaa myös Vallilan siirtolapuutarhan, kasvitieteellisen puutarhan ja Kumpulan kartanon saavutettavuutta.

Kaupunkisuunnitteluvirasto teetti kaavoitusprosessin aikana yleissuunnitelman joukkoliikennekadusta yhteistyössä rakennusviraston kanssa. Yleissuunnitelmassa otettiin huomioon kadun sijainti maisemallisesti herkässä kohdassa ja se painottui kadun aiheuttamien maisemallisten ja toiminnallisten haittojen minimoimiseen. Yleissuunnitelma suhtautuu kunnioittavasti kulttuurihistoriallisesti merkittävään ympäristöön ja siinä esitettyjä ratkaisuperiaatteita voidaan käyttää kadun jatkosuunnittelun ja rakentamisen lähtökohtana. Joukkoliikennekadun onnistuneen toteutuksen edellytyksenä on, että katu suunnitellaan korkeatasoisesti ja sovitetaan huolellisesti ympäristöönsä.

Joukkoliikennekadun yleissuunnitelma on asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostuksen nro 11978 liitteenä.

ELY-keskus on jättänyt asemakaavasta oikaisukehotuksen 23.1.2012. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan alueella voimassa olevaa yleiskaavaa tai sen määräyksiä ei voi tulkita niin, että kaavamääräyksissä mainitut liikenneväylät tarkoittaisivat eri kaupunginosia yhdistävän, Helsingin joukkoliikennejärjestelmään

24.4.2012

liittyvän kadun rakentamista. Yleiskaava ei näin ollen ole ollut maankäyttö- ja rakennuslain 42§:ssä tarkoitettulla tavalla ohjeena asemakaavaa laadittaessa. Asemakaava ei näin ollen täyttäisi sille MRL:n 54 § 1 momentissa asetettuja sisältövaatimuksia yleiskaavan huomioon ottamisesta eikä myöskään MRL 54 § 2 momentin edellytystä vaalia rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä niihin liittyviä erityisiä arvoja hävittämättä. ELY-keskus katsoo lisäksi, että asemakaavaa hyväksyttäessä ei ole voitu pitää täysin selvitettyinä rakennetun ympäristön laatua, laajuutta tai erityisiä arvoja.

Yleiskaava 2002

Yleiskaava 2002:ssa Vallilanlaakson alue on kaupunkipuistoaluetta, jota kehitetään monipuolisena toiminta-, kohtaamis- ja luonto-ympäristönä. Alueelle saa rakentaa tarpeellisia yhdyskuntateknisen huollon tiloja ja liikenneväyliä. Yleiskaavassa pääosa alueesta on lisäksi merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi alueeksi, jota kehitetään siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät. Entisen satamaradan käytävä on yleiskaavassa rajattu tämän merkinnän ulkopuolelle.

Samassa Vallilanlaakson maisematilassa on yleiskaavan varaus tunnelin suuaukolle, joka on osoitettu palvelemaan yleiskaavan mukaista pääliikenneverkon maanalaista osuutta. Kyseessä on Hakamäentien jatkeen ns. Kumpulan tunnelin haara, joka nousisi maan pinnalle kaupunkipuiston alueella. Merkintä osoittaa, että yleiskaavan 2002 mukaiseen ratkaisuun sisältyy mahdollisuus toteuttaa liikenneinfrastruktuuria palvelevaa maanpäällistä rakentamista ja kaupungin eri osien välisiä yhteystarpeita. Näin ollen yleiskaavaa näillä perusteilla on Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston näkemyksen mukaan Vallilanlaakson osalta tullut tulkita siten, että yleiskaavan kaavamääräyksessä mainitut tarpeelliset liikenneväylät tarkoittavat myös Helsingin joukkoliikennejärjestelmään liittyvän uuden kadun rakentamista. Entisen ratapohjan paikalle osoitettu joukkoliikennekatu on siten yleiskaavan 2002 mukainen.

Joukkoliikennekatu on asemakaavassa osoitettu entisen satamaradan käytävään, joten asemakaavassa on otettu huomioon yleiskaavassa osoitettujen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen vaaliminen eikä rakentaminen hävitä alueen rakennetun ympäristön tai luonnonympäristön arvoja.

Suojeluesitykseen sisältyvien alueiden arvot ja suojelutarve

Alueen arvoja on selvitetty useassa vaiheessa aina kulloisenkin asemakaavan laatimisen yhteydessä. Asemakaavan nro 9010 selostuksessa on käsitelty alueen erityispiirteitä ja suojelukohteita. Kaava-alueen rakennetun ympäristön lähtökohdan ja samalla

24.4.2012

tärkeimmän osan on muodostanut Kumpulan kartanon ympäristökokonaisuus. Niukkaan kartta-aineistoon perustuen on voitu päätellä, että kartanoon liittyvä puisto on sijainnut kartanon päärakennuksen luoteispuolella mäen päällä. Kasvitieteellisen puutarhan puistoalue sijaitsee vanhan puiston paikalla.

Helsingissä on kaikkiaan 21 historiallisilta vaiheiltaan, rakennustaiteellisesti ja maisemallisesta arvokasta kartanoympäristöä. Valtaosa näistä kartanoista on vähintäänkin Kumpulan kartanoympäristön veroista kulttuurihistoriallista ympäristöä. Kumpulan kartanoa ei ole luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kartanokohteeksi (RKY 2009) kuten Herttoniemen kartano, Tuomarinkylän kartano, Viikin kartano, Stansvikin kartano, Degerön kartano, Tullisaaren puisto, Jollaksen kartano, Meilahden kartano, Villingin kartano ja Östersundomin kartano. Rakennussuojelulailla ei Helsingissä ole suojeltu yhtään kartanoympäristöä, vaan kartanokohteiden arvojen vaalimiseksi on riittänyt asemakaavallinen suojelu.

Kumpulan kasvitieteellinen puutarha (alue C1)

Kasvitieteellinen puutarha perustettiin vuonna 1678 Turkuun ja siirrettiin Helsinkiin vuonna 1829. Vuodesta 2004 se on ollut Luonnontieteellisen keskusmuseon yksikkö. Puutarhan tehtävä on ylläpitää tieteellistä elävien kasvien kokoelmaa ja harjoittaa kansainvälistä siemenvaihtoa tutkimuksen ja opetuksen tarpeisiin. Se myös tutkii ja opettaa kasvitiedettä ja tuottaa kasvitieteellistä neuvontaa ja valistusta sekä asiantuntijapalveluita erityisesti ympäristöhallinnolle. Lisäksi puutarha osallistuu uhanalaisten kasvilajien suojeluun osana maailmanlaajuisia verkostoa.

Kasvitieteellisen puutarhan kokoelmat ovat Kaisaniemessä ja Kumpulan kartanon kasvitieteellisissä puutarhoissa. Kumpulan puutarha perustettiin vuonna 1987. Siellä on kulttuurikasvien puutarha ja kasvimaantieteellinen puutarha, jossa kasvit on järjestetty maantieteellisen alkuperän mukaisesti omiin osastoihinsa.

Vuonna 2005 aloitettiin hanke puutarhan avaamiseksi tutkijoiden ja opiskelijoiden lisäksi suurelle yleisölle. Tavoitteena oli kohentaa puutarhan istutukset ja infrastruktuuri yleisökohteelta vaadittavaan kuntoon sekä kehittää asiakaspalveluratkaisut suuria vierailijamääriä varten. Kumpulan kasvitieteellinen puutarha avattiin yleisölle kesällä 2009. Kävijämäärä vuonna 2010 oli noin 10 000 vierailijaa.

Kumpulan kasvitieteellinen puutarha sijoittuu kartanon ympärille, entiselle viljelysmaalle ja osittain nykypäivään asti säilyneeseen kartanopuistoon. Puutarhan vanhimmat puut ovat kartanopuistovaiheesta 1800-luvulta.

24.4.2012

Kumpulan kartanoa ympäröivän kasvitieteellisen puutarhan kokonaisuus on 1900-luvun viime vuosikymmenten ja 2000-luvun alun tuote. Itse kartanonkin välitön ympäristö on merkittävin osin uudistettu kasvillisuuden, kulkureittien, portaiden, kaiteiden, tukimuurien, kunnallistekniikan sekä valaistuksen osalta. Yleisesti ottaen varsin uusilla rakenteilla on vain rajallinen merkitys rakennusperinnön suojeluun tähtäävän lain tarkoittamien rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan arvojen tai erityisten ympäristöarvojen kannalta.

Elävien kasvien kokoelmalle on ominaista, että samalla kun uusia kasveja jatkuvasti otetaan kokoelmiin, vanhoista joudutaan luopumaan luonnollisen poistuman tai tilanpuutteen vuoksi. Toimivan puutarhan pitää pystyä vastaamaan muutostarpeisiin tulevaisuudessakin, eikä sen yksityiskohtainen suojeleminen nykytilaansa ole mielekäästä

Nylanderipuisto, ent. Nylanderin niitty (alue C2)

Nylanderipuisto on merkitty asemakaavassa puistoalueeksi. Rakennusvirasto on käynnistänyt suunnittelun puutarhuri Pekka Jyrängön muistoa kunnioittavan Kärhöpuiston toteuttamiseksi alueelle. Rakennusten kivijalat voidaan säilyttää ja ottaa huomioon puiston suunnittelussa. Säilyneet kivijalat voidaan ottaa huomioon myös kaavoituksessa sitten kun alueen asemakaavan uusiminen tulee ajankohtaiseksi. Nylanderipuiston yksityiskohtainen suojeleminen vaarantaisi kärhöpuiston toteuttamisen eikä ole sen tähden mielekäästä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto katsoo, ettei alueen yksityiskohtaiselle suojelulle ole muutoinkaan perusteita.

Vihervyöhyke kasvitieteellisen puutarhan ja Vallilan siirtolapuutarhan välissä (alue C3)

Suojeltavaksi esitettyä entisen satamaradan pohjan aluetta ei ole merkitty yleiskaavassa kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi alueeksi. Alueen luonne on muuttunut Kumpulan kartanomaiseman ja siirtolapuutarha-alueen välisestä avoimesta peltomaisemasta liikennealueeksi jo satamaradan rakentamisen myötä. Satamaradan pohja on 60-luvun kerrostuma alueella ja joukkoliikennekadun rakentaminen on jatkumoa alueen ajallisessa kerrostuneisuudessa. Entistä ratapohjaa ei voida katsoa kuuluvan osaksi Kumpulan kartanon aluetta. Joukkoliikennekadun rakentaminen ei vaaranna avointa näkymää laaksotilassa Kumpulan kartanon ja Vallilan siirtolapuutarhan välillä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto katsoo, ettei alueen suojelulle ole perusteita.

Yhteenveto

Postiosoite
PL 2100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkisuunnittelu@hel.fi

Käyntiosoite
Kansakoulukatu 3
Helsinki 10
www.hel.fi/kaupunkisuunnittelu

Puhelin
+358 9 310 1673
Faksi
+358 9 310 37378

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

24.4.2012

Kaupunkisuunnitteluvirasto ei pidä perusteltuna Kumpulan kartanon alueen suojelemista rakennusperinnön suojelusta annetun lain LaRs (498/2010) perusteella. Alue ei sisälly Museoviraston laatiman valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittaman valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä koskevan inventoinnin (RKY 2009) kohteisiin.

Kaupunkisuunnitteluvirasto katsoo, että alueen nykyiset suojelumääräykset, jotka on määritelty yleiskaavassa 2002 sekä asemakaavoissa ovat riittävät Kumpulan kartanon alueen sekä rakennusten suojelun kannalta. Kumpulan kartanon rakennukset on suojeltu asemakaavalla ja siihen oleellisesti liittyvät viheralueet on osoitettu asemakaavalla puistoalueiksi.

Joukkoliikennekatu on asemakaavassa osoitettu entisen satamaradan käytävään, joten asemakaavassa on otettu huomioon yleiskaavassa osoitettujen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen vaaliminen eikä rakentaminen hävitä alueen rakennetun ympäristön tai luonnonympäristön arvoja. Kumpulan kartano säilyttää edelleen hallitsevan asemansa maisematilassa. Alueen suojeluun esitetyllä tavalla ei siten ole tarvetta myöskään kaavoitustilanteen takia.

Suojelumääräyksiä voidaan tarkistaa Museoviraston esittämällä tavalla, sitten kun asemakaavojen uusiminen alueella tulee muutoin ajankohtaiseksi.

Lisätiedot

Salla Hoppu, arkkitehti, puhelin: 310 37240
salla.hoppu(a)hel.fi
Katri Erroll, II asemakaava-arkkitehti, puhelin: 310 37324
katri.erroll(a)hel.fi
Maria Karisto, maisema-arkkitehti, puhelin: 310 37211
maria.karisto(a)hel.fi
Matti Kivelä, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37145
matti.kivela(a)hel.fi
Pirkko Vainio, johtava lakimies, puhelin: 310 37361
pirkko.vainio(a)hel.fi
Olavi Veltheim, asemakaavapäällikkö, puhelin: 310 37340
olavi.veltheim(a)hel.fi

KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTO

Tuomas Rajajärvi
virastopäällikkö

Olavi Veltheim
asemakaavapäällikkö

Liitteet

Postiosoite
PL 2100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkisuunnittelu@hel.fi

Käyntiosoite
Kansakoulukatu 3
Helsinki 10
www.hel.fi/kaupunkisuunnittelu

Puhelin
+358 9 310 1673
Faksi
+358 9 310 37378

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

24.4.2012

1

[Leikkauskuva](#)